

УДК 351:657:004

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2025.3.16>

А. А. Макурін

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин і аудиту
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

О. А. Макуріна

PhD в галузі публічного управління та адміністрування,
доцент кафедри державного управління
та місцевого самоврядування
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІДКРИТОСТІ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ОБРОБКИ ОБЛІКОВИХ ДАНИХ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

У статті досліджено інформаційну відкритість як базовий принцип діяльності органів публічної влади в умовах цифрової трансформації та зростання суспільного запиту на прозорість і підзвітність управління. Обґрунтовано, що інформація та облікові дані виступають стратегічним ресурсом публічного управління, від якого залежить якість управлінських рішень, ефективність використання публічних фінансів і рівень довіри громадян до державних інституцій. Проаналізовано основні проблеми функціонування системи обробки облікових даних у публічному секторі, зокрема фрагментарність інформації, недостатню інтеграцію інформаційних систем, обмежену прозорість процедур обробки даних та низький рівень використання потенціалу відкритих даних.

У роботі узагальнено наукові підходи вітчизняних і зарубіжних дослідників до трактування принципу інформаційної відкритості, його ролі у забезпеченні прозорості, підзвітності та боротьби з корупцією. Доведено, що інформаційна відкритість безпосередньо впливає на ефективність системи обробки облікових даних через запровадження відкритих форматів, автоматизацію процесів, підвищення достовірності та аналітичної цінності інформації. Особливу увагу приділено ролі цифровізації, електронного урядування та відкритих даних як інструментів практичної реалізації принципу відкритості.

Розкрито вплив інформаційної відкритості на регіональному та державному рівнях управління, зокрема в частині підвищення прозорості бюджетних процесів, посилення громадського контролю та узгодженості управлінських рішень. Акцентовано на необхідності дотримання балансу між відкритістю даних і вимогами інформаційної безпеки. Визначено, що впровадження принципу інформаційної відкритості є ключовою передумовою підвищення ефективності публічного управління, розвитку електронного урядування та забезпечення сталого розвитку публічного сектору.

Ключові слова: інформаційна відкритість, публічна влада, облікові дані, прозорість діяльності, цифровізація публічного управління, інформаційні системи, відкриті дані.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку публічного управління характеризується зростанням ролі інформації як стратегічного ресурсу, що визначає ефективність управлінських рішень, рівень довіри суспільства до органів публічної влади та результативність реалізації державної політики. В умовах

цифрової трансформації, децентралізації та посилення вимог до підзвітності влади особливого значення набуває принцип інформаційної відкритості, який розглядається як один із ключових засадничих принципів діяльності органів публічної влади. Інформаційна відкритість передбачає доступність, повноту, своєчасність

та достовірність інформації про діяльність органів публічної влади, зокрема у частині формування, обробки та оприлюднення облікових даних [1].

Саме облікові дані виступають інформаційною основою фінансового управління, контролю за використанням публічних ресурсів, оцінювання ефективності діяльності органів влади та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Водночас у практиці функціонування публічного сектору зберігається низка проблем, пов'язаних із фрагментарністю облікової інформації, низьким рівнем інтеграції інформаційних систем, обмеженою прозорістю процедур обробки даних та недостатнім використанням потенціалу відкритих даних. Наявні недоліки в організації інформаційної обробки облікових даних знижують ефективність управління публічними фінансами, ускладнюють здійснення контролю та аудиту, а також негативно впливають на рівень довіри громадян і бізнесу до органів публічної влади [2].

В умовах зростання суспільного запиту на прозорість та відкритість діяльності державних інституцій проблема забезпечення ефективної системи обробки облікових даних набуває не лише управлінського, а й соціально-економічного та інституційного значення. Особливої актуальності зазначена проблема набуває з огляду на впровадження електронного урядування, розвиток цифрових платформ та розширення практики використання відкритих даних у публічному секторі. За відсутності чітко вибудованої системи інформаційної відкритості облікові дані втрачають свою аналітичну цінність, а процеси їх обробки не забезпечують належного рівня прозорості, підзвітності та ефективності управління.

Таким чином, існує об'єктивна потреба у науковому осмисленні ролі інформаційної відкритості у формуванні ефективної системи обробки облікових даних в органах публічної влади, визначенні ключових факторів її впливу, а також обґрунтуванні напрямів удосконалення обліково-інформаційного забезпечення публічного управління. Вирішення окресленої проблеми сприятиме підвищенню якості управлінських рішень, зміцненню довіри суспільства до влади та забезпеченню сталого розвитку публічного сектору в умовах цифрової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти, які стосуються забезпечення безпеки інформаційних систем

місцевих органів влади їх принципів прозорості в облікові процеси для підвищення якості управління, підзвітності та довіри суспільства до органів публічної влади висвітлені такими дослідниками як: Р. Моргунов [3] у своїй праці розглядає розвиток політики відкритих даних в Україні як складову сучасного державного управління, що спрямована на підвищення прозорості, підзвітності та цифровізації публічної влади. Автор аналізує вплив відкритих даних на суспільство і державні інституції, наголошуючи на їх ролі у забезпеченні доступу до інформації та діяльності державних структур. О. Пархоменко-Куцевіл [4] вказує на інформаційну відкритість системи публічного управління як ключовий чинник забезпечення національної безпеки, підзвітності та боротьби з корупцією. Автор визначає відкритість як передумову для ефективних державних рішень та співпраці органів влади з громадськістю. А. Тарасюк [5] аналізує правові аспекти відкритих даних у публічному доступі. Автор розглядає механізми доступу до публічної інформації, її оприлюднення та використання у мережі Інтернет, що складає основу інформаційної відкритості публічної влади.

B.Wirtz, J. Weyerer, M. Becker, W. Müller [6] проводять систематичний огляд відкритих даних (OGD) у контексті цифрової економіки, підкреслюючи значення OGD для прозорості, підзвітності та ефективності державних органів. М. Tymchenko [7] аналізує цифровізацію публічного управління та використання відкритих даних у державних сервісах. Дослідження демонструє практичні ініціативи щодо реалізації принципів інформаційної відкритості у процесі обробки даних та побудови сервісів електронного уряду.

Аналіз літератури свідчить, що у науковому середовищі принцип інформаційної відкритості найчастіше розглядається через призму відкритих даних як механізму прозорості, підзвітності та підвищення ефективності публічного управління.

Мета статті. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо впровадження принципів прозорості в облікові процеси для підвищення якості управління, підзвітності та довіри суспільства до органів публічної влади.

Виклад основного матеріалу. Інформаційна відкритість у діяльності органів публічної влади є одним із ключових принципів сучасного публічного управління, що забезпечує прозорість управлінських процесів, підзвітність

суб'єктів владних повноважень та формування довіри з боку суспільства. В умовах цифрової трансформації публічного сектору інформаційна відкритість набуває системного характеру, оскільки виходить за межі формального доступу до інформації та трансформується в інструмент підвищення якості управління даними, зокрема обліковими. Саме через відкритість створюються передумови для стандартизації, уніфікації та інтеграції облікової інформації в єдиний інформаційний простір публічного управління.

Облікові дані виступають інформаційною основою прийняття управлінських рішень у публічному секторі, оскільки відображають фінансові, бюджетні, статистичні та ресурсні аспекти діяльності органів влади. На їх основі здійснюється планування видатків, контроль за використанням публічних коштів, оцінка результативності державних програм та реалізація функцій фінансового нагляду. Водночас недостатній рівень інформаційної відкритості призводить до фрагментарності облікових даних, дублювання інформації, обмеженої аналітичної придатності та зниження якості управлінських рішень. Закритість або вибіркове оприлюднення облікової інформації ускладнює здійснення громадського контролю та знижує ефективність системи публічного управління загалом [8].

Інформаційна відкритість безпосередньо впливає на ефективність системи обробки облікових даних, оскільки передбачає впровадження відкритих форматів даних, автоматизацію процесів їх збору та обробки, а також забезпечення сумісності між інформаційними системами різних органів публічної влади. Відкритість сприяє підвищенню повноти, достовірності та актуальності облікових даних, мінімізує ризики викривлення інформації та зменшує вплив людського фактора. Крім того, публічність облікових даних стимулює органи влади до підвищення якості ведення обліку, оскільки результати їх діяльності стають об'єктом суспільної оцінки та експертного аналізу.

Особливого значення інформаційна відкритість набуває в контексті цифровізації публічного управління, яка виступає інструментом її практичної реалізації. Запровадження електронного урядування, інформаційно-аналітичних систем та порталів відкритих даних забезпечує оперативний доступ до облікової інформації та створює умови для її використання в режимі реального часу. Цифрові платформи дозволяють здійснювати комплексний аналіз облікових

даних, виявляти тенденції та закономірності, що підвищує обґрунтованість управлінських рішень. Водночас цифровізація потребує дотримання балансу між відкритістю даних і забезпеченням інформаційної безпеки, зокрема захисту персональних та службових даних [9].

Незважаючи на позитивні зрушення у сфері інформаційної відкритості, у діяльності органів публічної влади зберігається низка проблем, пов'язаних із нормативною неузгодженістю, недостатнім рівнем цифрової компетентності персоналу та обмеженою інтеграцією інформаційних систем. Часто облікові дані публікуються у форматах, непридатних для машинної обробки, що знижує їх практичну цінність. У цьому контексті актуальним є впровадження єдиних стандартів формування та оприлюднення облікових даних, розвиток міжвідомчої інформаційної взаємодії та підвищення рівня професійної підготовки державних службовців [10].

Таким чином, інформаційна відкритість відіграє визначальну роль у формуванні ефективної системи обробки облікових даних в органах публічної влади, оскільки забезпечує прозорість управлінських процесів, підвищує якість даних та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Її реалізація в умовах цифровізації створює передумови для підвищення ефективності публічного управління, посилення підзвітності влади та зміцнення довіри суспільства до державних інституцій.

Серед інтегральних індикаторів, які найчастіше застосовуються для оцінювання цифровізації публічного управління та відкритості даних застосовується Індекс розвитку цифрового уряду (E-Government Development Index, EGDІ), що обчислюється Організацією Об'єднаних Націй кожні два роки для всіх країн-членів. Уперше цей індекс було розраховано у 2001 році [11]. Методологія EGDІ базується на поєднанні показників, що включають оцінювання національних урядових вебресурсів, а також статистичні дані, які відображають ступінь залученості країни до інформаційного суспільства, без чого ефективність електронного урядування є суттєво обмеженою [12].

Індекс розвитку цифрового уряду формується на основі трьох рівнозначних компонентів. Перший компонент – індекс онлайн-сервісів характеризує рівень надання електронних послуг, зокрема наявність базових інформаційних сервісів, розширених інформаційних ресурсів, трансакційних послуг і інтегрованих

(пов'язаних) сервісів.

Другий компонент – індекс телекомунікаційної інфраструктури відображає рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і включає показники кількості інтернет-користувачів, абонентів мобільного зв'язку, бездротових та фіксованих широкосмугових підключень, а також фіксованих телефонних ліній у розрахунку на 100 жителів.

Третій компонент – індекс людського капіталу охоплює освітні та соціальні характеристики, зокрема сукупний коефіцієнт охоплення початковою, середньою та вищою освітою, рівень грамотності дорослого населення, середню тривалість навчання та очікувану тривалість шкільної освіти.

Таким чином, інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади

забезпечує прозорість управлінських процесів та доступ громадськості до публічно значущої інформації. Вона сприяє підвищенню підзвітності органів влади та формуванню довіри суспільства до прийнятих управлінських рішень. Реалізація принципу інформаційної відкритості створює умови для ефективного використання та обробки облікових даних у системі публічного управління. Через відкритість інформації зменшуються корупційні ризики та підвищується якість управлінських рішень. У контексті цифровізації інформаційна відкритість стає ключовим чинником модернізації діяльності органів публічної влади та розвитку електронного урядування (табл. 1).

Інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади забезпечує прозорість управлінських процесів та вільний доступ

Таблиця 1

Інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади

Складова принципу	Змістовна характеристика	Інструменти реалізації	Вплив на діяльність органів публічної влади	Управлінський результат
Нормативно-правова відкритість	Забезпечення доступу до публічної інформації відповідно до законодавства, чітке регламентування процедур оприлюднення даних	Закони про доступ до інформації, підзаконні акти, регламенти, стандарти відкритих даних	Підвищення правової визначеності та прозорості управлінських рішень	Зміцнення легітимності та підзвітності органів влади
Інформаційна прозорість	Повне та своєчасне оприлюднення інформації про діяльність органів влади, рішення, бюджети та результати	Офіційні вебсайти, портали відкритих даних, електронні звіти	Зменшення інформаційної асиметрії між владою та суспільством	Підвищення довіри громадян до публічної влади
Доступність облікових даних	Забезпечення відкритого доступу до фінансових, бюджетних і статистичних облікових даних у зручному форматі	Відкриті формати даних (CSV, JSON), реєстри, аналітичні панелі	Підвищення якості контролю за використанням публічних ресурсів	Посилення фінансової дисципліни та ефективності управління
Технологічна відкритість	Використання цифрових технологій для збирання, обробки та поширення інформації	Інформаційно-аналітичні системи, електронне урядування, API	Автоматизація процесів управління та зменшення бюрократичних бар'єрів	Підвищення оперативності управлінських рішень
Підзвітність та відповідальність	Можливість громадського контролю за діяльністю органів влади на основі відкритої інформації	Публічні звіти, громадські консультації, відкриті дані	Зростання відповідальності посадових осіб	Зменшення корупційних ризиків
Інтерактивність та зворотний зв'язок	Забезпечення двосторонньої комунікації між владою та громадськістю	Електронні звернення, онлайн-опитування, публічні обговорення	Урахування інтересів громадськості у процесі прийняття рішень	Підвищення якості та соціальної орієнтованості управління
Інформаційна безпека	Захист конфіденційної та персональної інформації при забезпеченні відкритості	Політики кібербезпеки, системи захисту даних	Баланс між відкритістю та захистом інформації	Стійкість системи публічного управління

Джерело: Структуровано авторами самостійно

громадськості до публічно значущої інформації. Її впровадження сприяє підвищенню підзвітності органів влади та формуванню суспільної довіри як на регіональному, так і на державному рівнях. На регіональному рівні інформаційна відкритість дозволяє підвищити ефективність управління територіальними ресурсами, забезпечує прозорість бюджетного процесу та активізує участь громад у прийнятті управлінських рішень. Відкритий доступ до облікових даних органів місцевого самоврядування сприяє посиленню громадського контролю та зменшенню корупційних ризиків у регіонах. На державному рівні інформаційна відкритість створює умови для формування єдиного інформаційного простору публічного управління та узгодженості управлінських рішень. Вона підвищує якість стратегічного планування та моніторингу реалізації державної політики на основі достовірних облікових даних.

Висновки. Забезпечення відкритості інформації сприяє інтеграції національної системи управління у міжнародні інформаційні та цифрові ініціативи. Водночас інформаційна відкритість підсилює інституційну спроможність державних органів через стандартизацію та уніфікацію даних. У контексті цифровізації публічного управління відкритість стає інструментом підвищення ефективності взаємодії між державними та регіональними органами влади. Загалом реалізація принципу інформаційної відкритості сприяє сталому розвитку регіонів та підвищенню результативності державного управління.

Список використаної літератури:

1. Khurshid M. M. (and others). Modeling of Open Government Data for Public Sector Organizations. *Informatics*. 2020. №7 (3), p. 24. URL: <https://www.mdpi.com/2227-9709/7/3/24>.
2. Горбата Л. Проблемні аспекти забезпечення інформаційної відкритості в умовах цифрової трансформації публічного управління / Л. Горбата // *Публічне управління та місцеве самоврядування*. – 2024. – № 3. – С. 1–10. DOI: 10.32782/2414-4436/2024-3-1.
3. Моргунов Р. Державна політика у сфері відкритих даних в Україні. *Публічна політика і державне управління* : зб. праць Всеукр. наук.-практ. конф. «Публічна політика і державне управління в умовах війни». Вінниця : ДонНУ ім. В. Стуса, 2025. С. 46-50.
4. Пархоменко-Куцевіл О. І. Інформаційна відкритість системи публічного управління як основа забезпечення національної безпеки. *Науковий вісник: Державне управління*. 2020. № 3(5). С. 195–203.
5. Тарасюк А. В. Відкриті дані та інші дані у публічному доступі: правові аспекти. *Право і суспільство*. 2017. № 2(21). С. 59-65.
6. Wirtz B. W., Weyerer J. C., Becker M., Müller W. M. Open government data: A systematic literature review of empirical research. *Electronic Markets*. 2022. Vol. 32. P. 2381-2404.
7. Tymchenko M. Розвиток цифрових сервісів у публічному управлінні: роль відкритих даних. *Public Administration and Regional Development*. 2024. № 24. С. 38-46.
8. Корж І. Ф. Право на відкриті дані – як право приватного характеру. *Інформація і право*. 2019. № 1(28). С. 19-28.
9. Дубняк М. В. Відкриті дані та пояснювальний штучний інтелект: правові перспективи. *Інформація і право*. 2024. № 2(49). С. 102-117.
10. Nikiforova A., Clarinval A., Zuiderwijk A., Rudmark D., Milic P., Rajamäe-Soosaar K. Innovation Resistance Theory in Action: Unveiling Barriers to Open Government Data Adoption by Public Organizations to Unlock Open Data Innovation. Cornell University. *arXiv preprint*. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2407.10883>.
11. Гриневич В. А. Цифрова трансформація і електронне урядування в Україні: виклики та перспективи. *Публічне управління*. 2024. № 2. С. 5–20.
12. Савчук О. О. Інформаційна відкритість бюджетного процесу як фактор ефективності публічних фінансів. *Фінанси України*. 2022. № 6. С. 3-15.

Makurin A. A., Makurina O. A. The role of information openness in forming an effective system of accounting data processing in public authority bodies

The article examines information openness as a basic principle of public authorities in the context of digital transformation and the growth of public demand for transparency and accountability of management. It is substantiated that information and accounting data are a strategic resource of public administration, on which the quality of management decisions, the efficiency of public finance use and the level of citizens' trust in state institutions depend. The main problems of the functioning of the accounting data processing system in the public sector are analyzed fragmentation of information, insufficient integration of information systems, limited transparency of data processing procedures and low level of use of the potential of open data.

The paper summarizes the scientific approaches of domestic and foreign researchers to the interpretation of the principle of openness, its role in ensuring transparency, accountability and combating corruption. It is proven that information openness directly affects the efficiency of the accounting data processing system through the introduction of open formats, automation of processes, increasing the reliability and analytical value of information. Attention is paid to the role of digitalization, e-government and open data as tools for the practical implementation of the principle of openness.

The impact of information openness at the regional and state levels of government is revealed, in terms of increasing the transparency of budget processes, strengthening public control and consistency of management decisions. The emphasis is on the need to maintain a balance between data openness and information security requirements. It is determined that the implementation of the principle of information openness is a key prerequisite for increasing the efficiency of public administration, developing e-government and ensuring sustainable development of the public sector.

Key words: *information openness, information competencies, public authorities, accounting data, transparency of activities, digitalization of public administration, information systems, open data.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.08.2025

Дата публікації: 30.09.2025